

بهر روز اشرف سمنانی •

روایای

وایرونیکس

• نقد و بررسی سورنالیسم
در ادبیات و هنر

به نشر
انتشارات آستان قدس رضوی

کتاب اندیشه

رؤیای وارونگی

نقد و بررسی سوررئالیسم در ادبیات و هنر

بهرز اشرف سمنانی

ناشر: انتشارات کانون اندیشه جوان

ناشر همکار: به نشر (انتشارات آستان قدس رضوی)

طراح جلد: آمنه موسی‌پسندی

چاپ اول: ۱۳۹۸

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

قیمت: ۱۶۰۰۰ تومان

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: مؤسسه چاپ و انتشارات آستان قدس رضوی

سازمان اسناد و کتابخانه ملی

آستان قدس رضوی

سرشناسی: بهروز، ۱۳۶۶-

عنوان و نام پدیدآور: رؤیای وارونگی: نقد و بررسی سوررئالیسم در ادبیات و هنر

/ بهروز اشرف سمنانی

مشخصات نشر: [تهران]: کانون اندیشه جوان، ۱۳۹۷.

مشخصات ظاهری: ۱۶۰ ص

شابک: 1- 345- 159- 600- 978

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا.

موضوع: سوررئالیسم — ایران.

موضوع: Surrealism-- Iran

موضوع: سوررئالیسم (ادبیات).

موضوع: Surrealism Literature

رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۷ ۵الف۹/س۶۰۰ NX

رده‌بندی دیویی: ۷۰۰/۴۱۱۶۳

شماره کتابشناسی ملی: ۵۵۴۱۲۴۹

تقاطع بزرگراه شهید مدرس و خیابان شهید بهشتی، پلاک ۵۶

تلفن ۸۸۵۰۳۴۱ - ۸۸۵۰۵۴۰۲

همه حقوق محفوظ است

پیش‌گفتار	۹
مقدمه ولف	۱۱
فصل اول: سورنالیسم در غرب	۱۵
۱. سورنالیسم چیست؟	۱۷
۲. سرچشمه‌های سورنالیسم	۲۱
۱-۲. سرچشمه‌های تاریخی، سیاسی، اجتماعی و اقتصادی سورنالیسم	۲۱
۲-۲. سرچشمه‌های ادبی و مرمی سورنالیسم	۲۵
۲-۳. زیگموند فروید و تأثیرات سبب روان‌کاوی	۳۳
۲-۴. دادانیسم: مقدمه‌ای برای ظهور سورنالیسم	۳۹
۳. سورنالیسم؛ از زایش تا افول	۵۱
۱-۳. شکل‌گیری مکتب سورنالیسم (از ۱۹۱۷ تا ۱۹۴۰)	۵۱
۲-۳. سورنالیسم؛ از آغاز رسمی جنبش تا پایان دوره طلایی (۱۹۲۴ تا ۱۹۳۷) ...	۵۳
۳-۳. سورنالیست‌ها و سیاست	۶۶
۳-۴. افول سورنالیسم و دلایل آن	۶۹
۱-۳-۴. جنگ جهانی دوم	۶۹
۲-۳-۴. اختلافات ایدئولوژیک اعضا و ایجاد درگیری با حزب کمونیست	۷۲
۳-۳-۴. پیچیدگی و ساختار شکنانه بودن آثار سورنالیستی و استقبال نکردن جامعه	۷۲
۴-۳-۴. مشکلات مادی هنرمندان سورنالیست	۷۵
۵-۳. سورنالیسم در ادبیات معاصر عربی	۷۷
۴. اصول مکتب سورنالیسم	۷۹

- ۴-۱. آفرینش اتوماتیک ۷۹
- ۴-۲. تصادف ۸۲
- ۴-۳. رؤیا ۸۴
- ۴-۴. اروتیسم ۹۱
- ۴-۵. جادو ۹۲
- ۴-۶. فردگرایی و گریز از سیاست و اجتماع ۹۳
- ۴-۷. گریز از فرم ۹۴
- فصل دوم: سوررئالیسم در ایران** ۹۹
۱. سرچشمه های تاریخی، سیاسی، اجتماعی و اقتصادی سوررئالیسم در ایران ۹۹
۲. ورود جریان نوایی در هنر و ادبیات ایران: پیش از خروس جنگی ۱۰۱
- ۲-۱. صادق هدایت ۱۰۱
- ۲-۲. نقاشان سریالی ۱۰۴
۳. جریان سوررئالیسم در ادبیات، از جمن خروس جنگی تا امروز ۱۰۷
- ۳-۱. جلیل ضیاءپور ۱۱۲
- ۳-۲. هوشنگ ایرانی ۱۱۳
- ۳-۳. منوچهر شیبانی ۱۱۹
- ۳-۴. غلامحسین غریب ۱۲۰
- ۳-۵. سهراب سپهری ۱۲۳
- ۳-۶. هوشنگ گلشیری ۱۲۶
- ۳-۷. رضا قاسمی ۱۲۷
- ۳-۸. محسن مخملباف ۱۲۷
۴. دلایل افول سوررئالیسم در ایران ۱۲۹
- ۴-۱. سوررئالیسم و اوضاع سیاسی و اجتماعی ایران ۱۲۹
- ۴-۲. نقش منتقدان ادبی ۱۳۱
- ۴-۳. مشکلات مادی و نداشتن مخاطب ۱۳۲
۵. تحلیل و بررسی شاخصه های مکتب سوررئالیسم در آثار نویسندگان و هنرمندان ایرانی ۱۳۳

۱۳۴	۵-۱. آفرینش اتوماتیک
۱۳۷	۵-۲. رؤیا
۱۴۰	۵-۳. ارویسم
۱۴۰	۵-۴. جادو
۱۴۱	۵-۵. فردگرایی و گریز از سیاست و فضای اجتماعی
۱۴۳	۵-۶. گریز از فرم
۱۴۴	۵-۷. نقد سنت و تاریخ
۱۴۸	جمع‌بندی پایانی
۱۵۱	کتابنامه

پیشگفتار

سوررنالیسم یکی از مکاتب هنری-ادبی معاصر غربی است که با ساختارشکنی‌های شکلی، محته‌ایی خاص خود و بازتعریف مفاهیم کلیدی «واقعیت»، «فراواقعیت»، «رؤیا»، «جادو»، «بداهه»، «فرد»، «جامعه» و... در عرصه‌های مهم و متنوعی مانند رمان، شعر، سینما، نقاشی، عکاسی، تئاتر، نمایشنامه و... جریان یافته است. برای اینکه در وهله نخست، اصول این مکتب را درک کنیم و در وهله دوم نسبت به تطبیق این اصول در آثار هنری و ادبی اقدام کنیم، بهتر آن است که سرچشمه‌های تاریخی، اجتماعی، اقتصادی و حتی سیاسی شکل‌گیری، تطبیق افول سوررنالیسم را مرور کنیم و از نسبت این مکتب با مکاتب رنالیسم، دادانیسم، فرریسم، مدرنیسم و پست مدرنیسم صحبت کنیم. به این مباحث با رویکردی جریان‌شناسانه و تأکید بر ذکر مصادیق و مثال‌ها در کتاب پیش روی شما در دو بخش مجزای غرب و ایران توجه شده است.

اثر حاضر محصول تلاش گروه ادب و هنر مرکز پژوهش‌های جوان است. این مجموعه، شاخه‌ای از شاخسار پُربر و بار پژوهشگاه فرهنگ، اندیشه اسلامی^۱ است که با گروه‌های علمی «بینش و اندیشه»، «مطالعات فرهنگی و اجتماعی»، «مطالعات

۱. پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی با توجه به بایستگی تحقیقات دقیق و منسجم، تریبوری نوآوری پیرامون زیرساخت‌های اندیشه دینی و نظامات اجتماعی مبتنی بر آن و پرداخت علمی، روزآمد به حوادث واقع فکری و صیانت از هویت فرهنگی و سلامت فکری اقشار تحصیل کرده و نسل جوان کشور، به‌عنوان نهادی علمی-پژوهشی و آموزشی، دانشگاهی و حوزوی در سال ۱۳۷۳ تأسیس شد. این پژوهشگاه دارای شخصیتی حقوقی، مستقل و در حکم نهاد عمومی و غیردولتی و غیرانتفاعی است که در قالب چهار پژوهشکده حکمت و دین‌پژوهی، نظام‌های اسلامی، فرهنگ و مطالعات اجتماعی و دانشنامه‌نگاری دینی و همچنین مرکز پژوهش‌های جوان فعالیت می‌کند.

انقلاب اسلامی»، «اخلاق، تربیت و روان‌شناسی»، «سنت‌های حوزوی و آداب طلبگی» و «ادب و هنر» به افق‌های پیش‌رو و گام‌های پیش‌رو در عرصه فرهنگ جامعه اندیشیده، آثار مفیدی به ثمر نشانده است. رشد و شکوفاندن باورها و گرایش‌های دینی، معرفی الگوهای مطلوب رفتار دینی و پاسخ به نیازها و خواسته‌های جوانان در زمینه‌های دینی، فرهنگی و اجتماعی از برجسته‌ترین اهداف فراروی مرکز است تا با رصد وضعیت روز جامعه، به صید موضوعات ضروری دست زده، پژوهش‌هایی مفید بیافریند.

مرکز پژوهش‌های جوان در چهار سطح جوان، دانشجوی، اندیشه و طلبه به تولید آثاری در قالب‌ها و آرایه‌های گوناگون مشغول است:

۱. «کتاب جوان» برای مخاطبان جوانی تهیه می‌شود که هفته تا ۲۴ ساله‌اند و دوره متوسطه و دانشگاه را سپری کرده‌اند.

۲. «کتاب دانش‌جو» مرتبط به جوانان دانش‌پژوه در مقطع کاردانی و کارشناسی است که به‌طور معمول هر سال تا ۶۰۰۰ نفر فارغ‌التحصیل می‌شوند.

۳. «کتاب اندیشه» برای جوانانی نگاشته می‌شود که پویایی فکری خویش را تعالی بخشیده و بر فرازی فراتر از مقطع کارشناسی قدم نهاده‌اند و به‌طور معمول کمتر از ۲۸ بهار را تجربه کرده‌اند.

۴. «کتاب طلبه» با جوانانی سخن می‌گوید که سال‌های نخست و سطوح میانی علوم حوزوی را می‌گذرانند.

کتاب پیش‌رو از آثار سطح اندیشه این مرکز است. این مرکز با قدردانی از آقای بهروز اشرف سمنانی برای تلاش‌های اثر، تلاش مجدانه مدیرگروه ادب و هنر، آقای محمدحسن شاهنگی و همکاری ارزشمند گروهی از آقایان دکتر حمیدرضا عبدالاهیان، احمد شاکری و دکتر جمال شهربافی را ارج نهاده، صمیمانه در انتظار نقدها و پیشنهادهای خوانندگان تیزبین نشسته است.

مرکز پژوهش‌های جوان